

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертацію
Сікори Галини Вікторівни
«Фонетика сучасного львівського мовлення»,
поданої на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук
зі спеціальності 10.02.01 – українська мова
(Київ, 2021. 225 с. комп'ютерного тексту, додатки 532 с.)

До початку ХХІ ст. усно-розмовна стихія міст і містечок України здебільшого залишалася поза увагою вітчизняних учених. Водночас міське мовлення є однією із форм реалізації та функціонування національної мови, поєднує в собі діалектні та нормативні елементи, різноманітні жаргонно-сленгові страти. Усі ці різновиди мови становлять структурований і певним чином організований мовний «організм» міста, що є важливим чинником комунікативної потужності української мови, а тому актуальним об'єктом лінгвістичних досліджень. Він засвідчує сучасний стан національної мови, розвиненість урбаністичних форм комунікації, мовну взаємодію міста і діалектного довкілля, літературного стандарту й усних різновидів загальнонародної мови – діалектних і соціальних. Незначна кількість у сучасній лінгвоукраїністиці досліджень міського мовлення, чи міського койне, зумовлює актуальність дисертаційної праці Галини Вікторівни Сікори.

Актуальність цього дослідження визначає й обраний об'єкт – сучасне мовлення м. Львова, потужного національно-культурного й освітньо-наукового осередку України, що значною мірою визначив функціонування західноукраїнського (галицького) варіанта української літературної мови. Дослідниця обирає для докладного вивчення фонетичний рівень львівського мовлення початку ХХІ ст., адже, за її твердженням, за обсягом диференційних рис він домінує над іншими мовними рівнями. Відзначимо складність об'єкта дослідження, що зумовлено стратифікаційно-функційною лінгвальною природою сучасного соціуму Львова, багаторівневістю і варіантністю його структурної організації, яка імплікує залежність вибору фонетичних засобів мови від екстралінгвальних соціальних чинників.

Дисертацію виконано в руслі сучасного дослідницького напрямку, який іменують діалектологією міста чи міською соціодіалектологією, здійснено спробу комплексного аналізу фонетики львівського мовлення поч. ХХІ ст. з увагою до його соціолінгвальних, стилістичних особливостей, а також кореляції діалектних фонетичних явищ цього міського лінгвофеномена з діалектним довкіллям.

Дисертація Г. В. Сікори має наукову новизну, теоретичне і практичне значення. У ній уперше комплексно проаналізовано специфіку фонетичної системи сучасного львівського койне, визначено комплекс діалектних диференційних ознак, засвідчених у просодії, вокалізмі та консонантизмі, з'ясовано їхню генезу, окреслено специфіку функціонування фонетичних рис у соціумі Львова та в українській мові загалом, спостережено виразне стратифікаційне розшарування за віковими характеристиками. Робота містить нові теоретичні положення про сучасні тенденції розвитку міського мовлення на обраному для аналізу мовному рівні. Результати дослідження науково обґрунтовані, є поштовхом для подальшого вивчення мовних койне інших міст України, вони можуть мати широке використання в мовознавчих студіях, у лінгводидактиці вищої школи, а також слугувати джерелом міждисциплінарних досліджень в Україністиці.

Джерельне підґрунтя дисертації Г. В. Сікори багате й різноманітне: передовсім це власна фонотека монологічних, діалогічних і полілогічних текстів (400 год. звучання), зібрана за період 2000 – 2019 рр., а також безпосереднє спілкування з мешканцями міста та спостереження над живим мовленням, мова ЗМІ, розмовна антропонімія, матеріали АУМ, матеріали лексикографічних, лінгвогеографічних джерел та діалектологічних праць, що дало змогу авторці повніше проаналізувати репертуар та функційне навантаження одиниць фонетичної системи міського койне, виявити їх динаміку, зафіксувати зміни голосних і приголосних у мовному потоці, з'ясувати походження фонетичних особливостей у мовленні львів'ян та його відношення до діалектного довкілля.

Дисертація складається зі вступу, списку умовних скорочень, чотирьох розділів із висновками до них, загальних висновків, списку використаної літератури (285 позицій) і п'ятьох додатків (532 с.).

У «Вступі» зацентовано увагу на актуальності вивчення міського мовлення в сучасному мовознавстві, указано на виконання дослідження в межах наукових проєктів відділу діалектології Інституту української мови НАН України, сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет, джерела дослідження, визначено методи опрацювання матеріалу, наукову новизну дисертації, її теоретичне і практичне значення, вказано на особистий внесок здобувача та апробацію результатів дослідження.

У першому розділі «**Львівське мовлення – об'єкт лінгвістичних студій**» представлено складність історичних умовах, у яких було сформоване львівське мовлення, лінгвістичні й екстралінгвальні чинники його структурної та функційної трансформації. Докладно проаналізовано праці, де висвітлено специфіку лінгвальної природи львівського мовлення на діяхронному та

синхронному зрізах, зокрема його різнопланової стратифікації, комунікативних можливостей і обсягів функціонування, що відображено в широкій термінологійній парадигмі, виформуваній на позначення цього об'єкта дослідження: *львівський говір (львівський міський говір) / львівський діалект (львівський міський діалект), львівський говір – галицьке чи галицько-буковинське койне, інтелігентське койне; львівське койне, літературне койне, обласне койне, польське койне Львова, українське койне Львова* тощо (додаток 1, табл. 1–3). Такий термінологійний різнобій Галина Вікторівна пояснює різним розумінням лінгвальної сутності львівського мовлення чи його складників, намаганням осмислити його феномен, а також тим, що це притаманно метамові досліджень міського мовлення загалом.

Важливо, що в цьому розділі дисертантка глибоко аналізує ґрунтовні наукові розвідки та вироблені в них синхронний і діахронний підходи до вивчення українського сегменту мовлення львів'ян, особливості структурування матеріалу, повноту його охоплення, погляди дослідників на проблему українсько-польської взаємодії і зосереджує увагу на стані дослідження фонетичного рівня мовлення мешканців міста, зокрема й Львова. Як стверджує Г. В. Сікора, живильними соками для «українськості» Львова в умовах складної історії формування його мовного койне, були постійні допливи мешканців підльвівських сіл, носіїв наддністрянського говору української мови. Тогочасне усне українське літературне мовлення львів'ян Г. В. Сікора означає як *стару львівську норму*, яку формували властиві мовленню львівської інтелігенції діалектні диференційні риси всіх мовних рівнів, утверджені й пропаговані на всю Галичину в ґраматиках.

У **другому** та **третьому** розділах розглянуто сучасну фонетичну систему львівського койне, що має гетерогенний характер, зумовлений наявністю діалектних диференційних рис, явищ, усталених у літературному стандарті, які мають у львівському койне більше функційне навантаження; відхилень від літературної норми загальноукраїнського поширення та літературних рис, що функціонують поряд із діалектними як варіантні. У зв'язку з цим у дисертації використано комплекс доцільних методів (описовий, зіставний) і прийомів дослідження, а основою аналізу стала кореляція між структурою та узусом, літературною нормою та регіональною діалектною нормою, старою львівською нормою та сучасним львівським узусом.

Докладне вивчення вокалізму та консонантизму львівського мовлення уможливило виявлення репертуару характерних для нього рис, вирізнення його визначальних диференційних ознак, зокрема особливостей реалізації голосних і приголосних фонем, у часо-просторовій проєкції. Відзначено зони поширення засвідчених явищ в українському діалектному континуумі, а

